

مرکز پژوهش‌های
مجلس شورای اسلامی

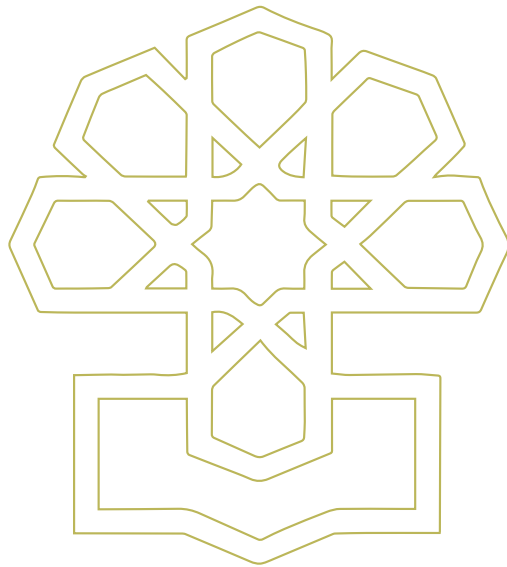
مشخصات گزارش:

دفتر مطالعات انرژی، صنعت و معدن

شماره مسلسل:
۳۱۰۱۸۶۶۴

تاریخ انتشار:
۱۴۰۱/۱۰/۲۴

بررسی روش‌های مختلف حمایت از صنعت فولاد؛ مطالعه تطبیقی محدوده قیمت منطقی زغال سنگ در کشور چین

ابوالفضل شهسواری^۱، محمدرضا بهره‌مند^۲، محمدحسین پیروی^۳، محمدحسن معادی رودسری^۴

خلاصه

در این گزارش تأثیر افزایش قیمت زغال سنگ بر فولاد چین، سیاست‌های چین در حمایت از صنعت فولاد به خصوص در مقابله با افزایش قیمت جهانی زغال سنگ و راهکارهای کنترل آن بررسی و ما بین سیاست‌های چین و ایران در این خصوص مقایسه‌ای انجام شده است.

مقدمه

کشور چین با تولید بیش از یک میلیارد تن فولاد، در صدر فهرست بزرگ‌ترین کشورهای تولیدکننده فولاد در سال ۲۰۲۱ قرار گرفت. بیش از ۹۰ درصد فولاد این کشور، با استفاده از روش کوره بلند^۵ تولید می‌شود که زغال سنگ متالورژی از مواد اولیه اساسی مورد نیاز در این روش است. سالیانه ۵۵۰ میلیون تن زغال سنگ متالورژی در چین استفاده می‌شود که حدوداً ۵۵ میلیون تن آن از طریق واردات تأمین می‌شود. هم‌اکنون به علت جنگ اکرین و اعمال تحریم‌ها بر علیه روسیه (سومین صادرکننده بزرگ زغال سنگ در دنیا)، عرضه زغال سنگ در بازارهای جهانی کاهش داشته و قیمت جهانی زغال سنگ متالورژی به طور بی‌سابقه‌ای افزایش یافته است. در شکل ۱ نمودار قیمت هر تن زغال سنگ در سال گذشته مشاهده می‌شود. ارزش این ماده در یک سال گذشته تقریباً ۳/۵ برابر شده و قیمت یک تن زغال سنگ به ۳۵۰ دلار رسیده است. این موضوع چالشی جدی برای صنعت فولاد چین است.

۱ و ۲. تهیه و تدوین کنندگان
۳. مدیر مطالعه
۴. ناظر علمی

در جدول ۱ هزینه‌های اصلی تولید یک تن فولاد به همراه حاشیه سود آن در دو سال ۲۰۲۱ و ۲۰۲۲ آورده شده است و شکل ۲ نشان دهنده سهم هر عامل در هزینه‌های تولید یک تن فولاد است. همان طور که ملاحظه می‌شود قبل از افزایش قیمت جهانی زغال سنگ، هزینه تولید هر تن فولاد در کشور چین حدود ۴۰۰ دلار برآورد می‌شد که سهم هزینه زغال سنگ مصرفی در این قیمت، ۲۵ درصد است. اما با وقوع تحولات اخیر، قیمت برآورد شده تولید هر تن فولاد در چین به عدد ۶۰۰ دلار و سهم هزینه زغال سنگ مصرفی به حدود ۵۸ درصد رسیده است.

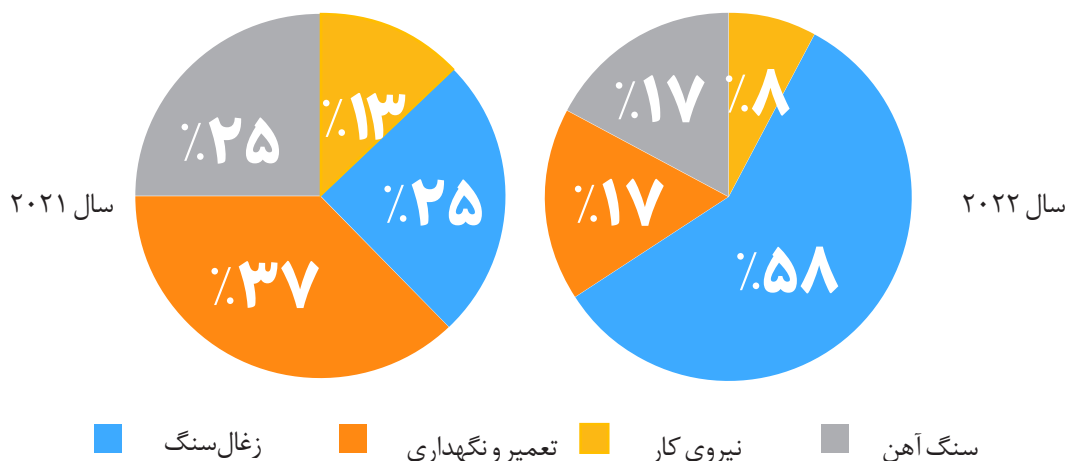
شکل ۱. نمودار قیمت جهانی زغال سنگ (تن زغال سنگ/دلار)

جدول ۱. هزینه تولید هر تن فولاد در چین در سال‌های ۲۰۲۱ و ۲۰۲۲

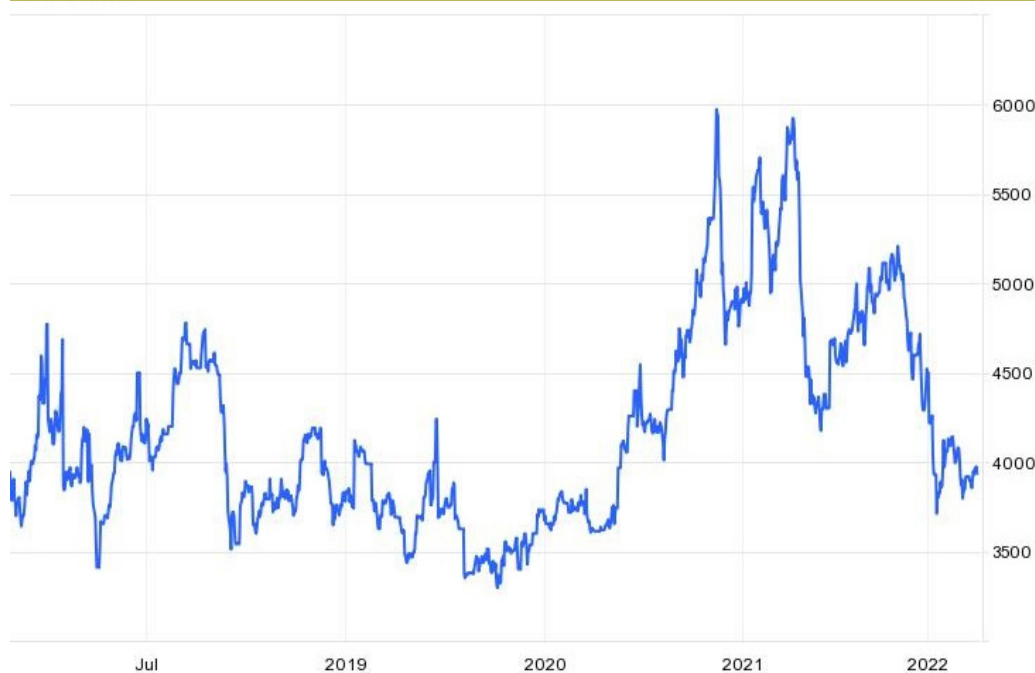
هزینه تولید یک تن فولاد در سال ۲۰۲۲ (دلار)	هزینه تولید یک تن فولاد در سال ۲۰۲۱ (دلار)	
۳۵۰	۱۰۰	زغال سنگ
۱۰۰	۱۵۰	سنگ آهن
۱۰۰	۱۰۰	سرویس، تعمیر و نگهداری
۵۰	۵۰	نیروی کار متخصص و غیر متخصص
۶۰۰	۴۰۰	مجموع
۶۰۰	۷۰۰	قیمت جهانی فولاد
۰	۳۰۰	حاشیه سود

شکل ۲. هزینه هر عامل در تولید یک تن فولاد

شکل ۳ نوسانات قیمت فولاد را نشان می‌دهد، با شروع جنگ، نگرانی از اختلال در عرضه فولاد موجب افزایش خرید شد و همین امر باعث افزایش قیمت‌های فولاد شد، اما بعد از آن بارکود به وجود آمده در چین به دلیل شیوع مجدد کرونا، قیمت فولاد کاهش یافت. علاوه بر این روسیه که یکی از تولیدکنندگان اصلی فولاد دنیاست و ۴۵ درصد از کل فولاد تولیدی خود را صادر می‌کند، به بازار بازگشته و صادرات آن همراه با تخفیف‌های بالا، بر روند قیمت‌ها تأثیر گذاشته است. بنابراین در حال حاضر مشکل اصلی صنعت فولادسازی چین پایین تر بودن قیمت جهانی فولاد، نسبت به فولاد تولید شده در چین و از بین رفتن سودآوری این صنعت است.

شکل ۳. نمودار قیمت جهانی فولاد (تن/یون)

نکته قابل ملاحظه آن است که چین بزرگ‌ترین مصرف‌کننده فولاد جهان نیز است؛ از آنجا که به دلیل افزایش قیمت زغال سنگ، قیمت فولاد نیز در حال افزایش بود و سایر صنایع این کشور نیز متحمل شوک قیمتی می‌شدند، کمیسیون توسعه و اصلاحات ملی چین^۱ مجموعه اقداماتی را تحت عنوان محدوده قیمت منطقی^۲، به منظور کاهش قیمت زغال سنگ برای صنایع وابسته به آن از جمله صنعت فولادسازی انجام داد.

اقدام‌های انجام شده شامل مواردی از قبیل زیر است:

- تعیین قیمت منطقی میان مدت و بلندمدت (برای مثال، قیمت منطقی میان مدت و بلندمدت زغال سنگ در استان شانچی باید ۵۷۰ یوان (۸۰ دلار) در هر تن یا کمتر از آن باشد، در حالی که قیمت نقدی باید ۸۵۵ یوان (۱۲۰ دلار) یا کمتر از آن باشد).

- تشدید نظارت بر تغییرات قیمت‌ها و وضعیت عرضه/تقاضا برای اطمینان از قرارگیری قیمت در محدوده منطقی.

- نظارت بر قراردادها (اگر قیمت زغال سنگ فراتر از محدوده معقول نوسان داشته باشد، مقامات با طرف‌های مربوطه گفتگو کرده و با بررسی‌ها و روش‌های دیگر قیمت را به محدوده طبیعی باز می‌گردانند).

- کاهش تعرفه واردات زغال سنگ از ۶ درصد به صفر درصد از می ۲۰۲۲ تا مارس ۲۰۲۳.

- ارائه ۱۰۰ میلیارد یوان (۱۴ میلیارد دلار) تسهیلات برای حمایت و توسعه صنعت زغال سنگ به منظور افزایش توانایی تولید و افزایش نرخ خودکفایی (نرخ خودکفایی زغال سنگ در چین به ۹۰ درصد رسیده است که باعث کاهش اتکای به واردات، اطمینان از ثبات قیمت‌ها و عرضه زغال سنگ در بازار داخلی، در بحبوحه بحران انرژی جهانی می‌شود).

قانون چین به شورای دولتی و کابینه چین اجازه می‌دهد تا نرخ سود را محدود کرده و محدودیت‌های قیمتی را در زمانی که قیمت کالاها یا خدمات مهم افزایش می‌یابد، تعیین کنند. این محدوده قیمتگذاری یکپارچه زغال سنگ در کنترل قیمت‌ها در سراسر کشور مؤثر بوده و از کاهش سودآوری شرکت‌های پایین‌دستی جلوگیری می‌کند.

قیمتگذاری دستوری به‌عنوان ابزاری برای مداخله مستقیم در بنگاه‌های اقتصادی با هدف تعدیل قیمت‌ها برای مصرف‌کنندگان انجام می‌شود. در ایران نیز قیمتگذاری زغال‌سنگ به‌صورت دستوری انجام می‌گیرد، اما برخلاف چین که این سیاست توانسته است آثار مثبتی مانند سوددهی مجدد کارخانه‌های فولادسازی و افزایش تولید زغال‌سنگ را در آن ایجاد کند؛ در ایران مشکلات زیادی به‌وجود آورده است. با نگاهی به اقدام‌های انجام‌شده از طرف کمیسیون توسعه و اصلاحات ملی چین^۳ می‌توان علت بروز این مشکلات را شناسایی کرد که شامل موارد زیر است:

در شرایط بحرانی ناشی از اتفاقاتی همچون نوسانات ارز و یا تغییرات قیمت‌های جهانی، که صنعتی در برهه زمانی کوتاهی زیان‌ده می‌شود برای حفاظت از آن باید از ابزار قیمتگذاری به‌صورت مقطعی استفاده کرد، اما صنعت زغال‌سنگ کشور سالیان زیادی دچار مشکل قیمتگذاری دستوری است. در سالیان اخیر قیمتگذاری دستوری و اعمال قیمت‌ها بر مبنای تعرفه ۲۶/۵ درصدی فولاد خوزستان است و همچنان به‌دلیل انحصاری بودن خریداران زغال‌سنگ عمده در ایران، اعمال فشارها بر قیمتگذاری این محصول مشاهده می‌شود.

قیمتگذاری دستوری در بازه‌های زمانی طولانی مدت باعث تحمیل ضررهای بسیاری به صنعت زغال‌سنگ و رکود آن شده است. نتیجه اینکه علی‌رغم اینکه کشور ایران از نظر میزان ذخایر زغال‌سنگ با ۱/۳ میلیارد تن ذخیره قطعی، در رتبه ۲۲ جهان قرار دارد، اما از لحاظ میزان تولید با ۱/۵ میلیون تن تولید سالانه در رتبه ۴۱ و در میان واردکنندگان زغال‌سنگ قرار دارد. این موضوع دلیل سرمایه‌گذاری ۱۴ میلیارد دلاری چین برای جبران خسارت و توسعه این صنعت در کشور خود را روشن می‌کند؛ کاری که برای نجات صنعت زغال‌سنگ در کشور ما از وضع کنونی لازم و ضروری است.

منابع و مأخذ

1. Mayer J. Macroeconomic implications of switching to process-emission-free iron and steel production in Europe.
2. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-06-21/china-shows-it-s-serious-about-en-forcing-coal-price-controls>
3. <https://www.globaltimes.cn/page/202205/1264981.shtml>
4. <https://www.reuters.com/business/energy/china-coal-prices-drop-record-high-govt-weighs-intervention-2021-10-19/>

1. The National Development and Reform Commission (NDRC)
 2. Reasonable Price Range
 3. The National Development and Reform Commission (NDRC)